המאסף

חדש אב תקמח

תולדות גדולי ישראל

תולדות רבנו משה בן מנחם זצ"ל.

(המשך המאסף לחדש אדר שני העבר.)

החיים ישראל הקרב אל הר סיני מבלי דעת אם הלמודים הללו אשר הללחת החדש ותוכרו בכלל קלוי בם, לא יוכל ללמוד תוכם במעמד ההר על ידי המעשה הנורא אשר נקהוה שם. ויקבן להיות שלוחת נבדלו ונכמו מכל עסקיהם בשלשת ימי ההגבלה להכין את לבם בימים האלה ולשמוע מפי הכהנים והזקנים הלמודים הנשגבים האלה, למען יבואו כלם ברופי לבב בחמימות בנלחות הסם, הנקרחות הורת האדם, לקבל עתה הורת ישראל המיוחדת להם לבדם. ואחרי היותם בטוחים בלבם ע"י רחיות ומופתים שכליים מפי מוריהם שים אלהים נעלם מעין בשר, יחיד וכל יכול, ונוקן שכר טוב ליראיו וכו', קרבו אל הר סיני וישמעו קול אלהים מדבר מתוך הענן: אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, הלמודים הנשגבים הנובעים מן הדבור הראשון הזה המה יסודי כל התורה אשר יקבלו במעמד הקהל הזה, והוא ממין החמתיות המקובלות (גשיליטט וואהרהייטן) אשר עליהם יסובו כל החקים והמשפטים והקורות אשר יגלו לעם הזה נפרט למען ידעו גוי קדוש, והלא הדברים נכללים בדבור הזה:

אנכי ה' הוא האלהים **אלהיך** ישראל, אשר כרתי הברית עם אבותיך אברהם יצחק ויעקב ונשבעתי להם לעשות זרעם לי לעם סגולה; בא מועד להקים את הברית הזאת, והוצאתי אתכם כעת מארץ מצרים באותות ובמופתים נוראים; גואלכם אני ומלככם, כורת בריתי גם עמכם היום; נותן לכם את תורתי אשר תשמרו בארץ אשר תנחלו, למען ישב לכם ותהיו לי לעם סגלה. כל אלה הלמודים אשר נתלמדו אלינו בחמשיות מקובלות נמסרו במעמד הזה, ונתחזקו על ידי לוחות ומופתים בהגלות ה' לעין העדה."

"אחד מרמזי היסודות אשר הדת ישראל נשענת עליהן הוא, שהלוחות והמופתים הנתהווים חוץ לדרך הטבע הינם מספיקים כלום להחזיק או להחליש הדעות בחמשיות הנלחות, והינם מכריעים דבר לא לחמתם ולא להכחשתם; ולכך כתוב בתורה: כי יקום בקרבך נביא וכו' ונתן אליך אות ומופת וכו' לאמור נלכה אחרי אלהים וכו', והנביא ההוא מבקש להדיחך מאת החמשיות הנלחות על ידי האות והמופת ההוא, אף שיבוא האות והמופת אשר דבר אליך לא תשמע אליו וכו' והנביא ההוא וכו' יומת כי דבר סרה וכו'. כי הלוחות והמופתים לא יתנו ולא יוסיפו כי אם חזוק דברי קבלה, לאמור: שהלמודים והתורות והחקים שלנו נתנו במפעלות גורלות הנשגבות מעל מעשי יום יום, אפס אין נכחם להפיל מבלרי למודי החמשיות הנלחות בלב יודע לומם, או להחזיק בלב נולד בו ספק נגדם."

"התורה הזאת אשר קבלנו מאבותינו עלינו ועל זרעם על עולם, היא כוללת תורות חיים, חקים טובים, ומשפטים ישרים לעם ישראל אשר בת בבריתה, איך יתנהגו בקהלם ובמושבותם בארץ אשר נחל ה' להם, והמצות אשר יצמדו לדורותם ברית עולם, ובכל דברים שלא נפרטים למודים רבים מן החמשיות הנלחות והשלוחות על אין חקר, אשר עליהם ולמענם נתן המצות שלא לעשותם ולשמרם, ומכוונתיהם יסתעפו כל החמשיות הנלחות, ותהיינה בעין

החכם המשכיל בשני עלמיים מורכבים להיות אחד ; כמאמר חו"ל המצות והתורות (רצו גזה כוונתם והלימודי' הנסתעפים מהם) המה בגוף ונשמה יחד . וכל קורת הכוסף לדעת , ירצה כי כונת דברי בהביעו בעין פקוחה על דברי תורת משה הדרושים לכל תפליסה ; וימים ידברו ורוב שנים יגיעו , כי התורה הזאת היא מקור ומעין נובע יום יום מושכלות חדשות , או מופתים מחויקים לאמתות מחשנותיכם ; כל עוד תחקרו בה תוסיפו מלוא עמקי תבלוכותיה , ומשכיות חמדה מוסר וחכמה הפונות בה . לאמת ולדק על פניה , כל עובר עליה יפגשנו , לכן כל חותר בה בעין רוגל , ולבו שלם בחשוקת הדעת , בכל פסע ופסע יגלה חדשות , נוכחו תוסר המסך ותשליך הלעיף מעל פניה , ויפיה תקרחה לפניו , ולעין מספר תהיינה לקחיה לאמרות טהורות וברופות אשר תמלחנה את לבו בשוב ובנעימים . לאמנם כל הלמודים האלה הנטועים בה נתונים המה לבני החדש לעמוד בם ע"י הבחינה והחקירה לא על דרך הלמונה לבדה . ולכן אין לך מצות עשה אחת בכל התורה כלה לאמור : האמין זאת ! או תוכרה לאמור : אל האמין זאת ! כי–אם ושמרת ועשית או לא תעשה , לא תלך וכו' *) , כי הלמונה ומושכלות אינה נופלת תחת הלוי יען אינה תלויה בראיון כי–אם בשכל , ולזאת תמצא בכל מקום שנוכרה בתורתינו אחת מן הלמצות הנלחיות בפירוש , לא נאמר בלשון אמונה כי–אם בלשון שמיעה והאזנה וירידה , כמו : אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו . וידעת היום והשבות אל לבביך כי ה' הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד . שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד . ואין לך מקום אחד בתורה אשר נאמר סם לאמור : האמין ישראל למען תבורך ותקבל שכר טוב , או אל תרבה להסתפק בן הענש . יען הלוי והחוקרה התלויים בחקות השכר ופחד העונש נגדלים בנחינת החדש על ידי מושגי העוד והרע , והמה תולדות המעשים התלויים בראיון , אבל הלמונה והספק ,

*) מבלל העשיה והשמירה תצרף לבך ותבא לידי החקירה , ואז יאמתו אליך כל הדברים מאליהם .

והחפץ והבעול אינם תולים ברצון , התקוה לא יחייבם והפחד לא יבעלם , לא יאות בהם טוב ורע כי—אם אמת ושקר , דוק והבן זה . "

" ככה תמצא , החוקר ! את מהות תורתינו . ואם יש לעמים וולתינו ספרים מיוחדים בקוד עליהם עיקרי אמונתם בחמקיות הנאחיות , ועל חנסי ברירתם להשבע עליהם שהם מאמינים בם בלב שלם ולא יוותו מהם לעולם *) ; לנו העבריים לא יאות לעשות כן , כי מפנת דתנו הקדושה , העקרים האלה נבדלים מתורתנו הנתנית בסיני , אף שנכללים המה במצות התורה . הרחטון מבני ישראל אשר שם אל לבו להעמיד פנת דתנו על שלש עשרה עיקרים , כי , רבנו משה בן מיימון , והמה הלמודים אשר נוסד מהם הסיר ישראל , ום' אור ה' להרב ר' חסדאי , וס' העקרים להרב ר' יוסף אלבו , וס' ראש אמונה להרב ר' יצחק אברבנאל . הרמב"ם ז"ל השרים את העקרים ההמה בקרב נפשות ישרא , והשרשים האלה גדלו והגליחו ועשו פרי , הנחמדים להשכיל , ולמען מדשם ; אפס מעליהם לא תסרו חכמי עמי לעשות מהם חגורות לחסור על נפשם מוסרות הדת אשר יצליחו לגודת מועה על לוחרי בני בריחם אם ברצון ואם בחוגם , זרה היא לנו , לא יעשה כן בשערנו . ר' חסדאי חלק על דברי הרמב"ם ז"ל ובקש לשנות עקריו , ור"י אלבו מצא דרך אחר וקצר לותם ויתן שלש אחת שלש עשרה . ר' יצחק לוריא והתלמידים המקובלי הרשו את נגינו ע"פ כלו ולא הניחו מספר עקרים כלל , כי אמרו כל דברי תורתינו המה עקרים , ואין לך לות אחת שאינה עקר . ואף שהיתה המחלוקה הזאת בדעותיהם ימים רבים , לא נשמע קול קטטה וחיבה ומרירות בין חכמי ישרא , ואף שרוב חנסי הגולה קבלו עליהם את דברי הרמב"ם ועיקרי השלש עשרה , עכ"ו לא החרימו ולא הזיפו את הר"י אלבו על דבר שומו שלש אחת שלש עשרה . החמקיות הנאחיות נתונות לחקירת החדש ולבחינתו והחמת ישאר אחת עד בלי תכלית

אף

---

*) דיא זיאבמלישן ביכר .

לף שנפרדו דרכי בני האדם לחקור אחריו ולבקשו • על כיוצא בזה שנאר בפני חכמינו ז"ל : הללו אוסרין והללו מתירין אלו ואלו דברי אלהים חיים *) • "

"ו כן יבחן הענין הזה שנחינה דקה אחרי עמדנו על ההבדל בין נדרי תורות אלהים ומצות אלהים • תורות אלהים המלמדות אמיתות נלחות המודעות ונכרות על ידי מופתי השכל המה מיוסדות כשאר הידיעות המושכלות על יסודות ואמנות כוללים, וכל עוד שיתמעט מספר האמנות, יותר יתקייס אחתס משפט הפרטים הנולדים מהם **) ; לא כן מצות אלהים המה אינן סוגלות קצור, כי כל אחת מהנה עקר נפט עצמה ומשמעת לפעיפים רבים, לכן יעמדו כלם כאהלים נטע ס' נדרך חסידיו להשתעשע בהם למען מלאות נפשותם דעת ומוסר השכל • אכן אם נכל ואת לא תנוחו מלאחור אחרי יסוד כל יסודתם, לאו וראו את דברי הלל הזקן

---

*) שמעתי רבים ממתנגדי חכמינו לענו עליהם על דבר המאמר הזה, ויאמרו כי לא ידעו דבר ממשפט הסתירה (ר"ל שני הפכים בנושא א' נמנע) • אפס לו חכמו ישכילו וידעו את שגיונם • ומי יתן יחיש האלהים עת יחשבו יחד כל עמי הארץ כאשר חשבו חכמינו ז"ל : יקרב יום יקויים דברי הנביא : צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיו לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים • והאמת והשלום אהבו ! •

**) מחק החכמים החוקרים החפצים להצריף דעתם, לחתור תחלה אחרי אבי ומקור הבחינה אשר יענדו עליהם (דאס פרינציפיום) וזה נדר כולל נושאים רבים אשר יכונו אליהם נשואים מיוחדים • והנה דרך משל, דרכי המזיק והניזק אשר אין להם סוף כללו חכמינו ז"ל תחת ארבעה אבות, כי חקרו שאי אפשר לנזק בעולם אשר לא יוגדר תחת אחד מהד' אבות הנזכרים במשנה, ועתה אם יתהוה היזק לאיש יהי' מאיזה מין שיהי' נדע מאיזה אב נולד, ונביר לשפוט את ערכו • ואלו הי' דרך משל נשואי נזקי השור והבור שוין בראיתן נתמיטנו האבות מי לא הי' השור והבור כ"א אב אחד ותולדותיהן היו מרובים, כי כל תולדות השני האבות כאשר הם עתה נכללו אז בגדר אחד, והי' גם משפט כל הניזקין הלה יותר נכון וקיים, כי לכלם דין א' מפאת היותם כלם בני אב אחד • ולכך אמר רבנו החכם : וכל עור שיתמעט מספר האבות וכו' והבן זה •

הזקן ע"ה אל נכרי אחר בא לפניו ואמר : ר' בייבי על מנת שתלמדני כל התורה כלה כשאני עומד על רגל אחת • אמר לי' דעלך סני לחברך לא העביר זו היא כל התורה כלה ואידך פירושא הוא זיל גמור • הנכם רואים כי לדעת חז"ל הרחבה ביותר מלות אהבת הריע יסוד כל המלות • ;"

הנה שמעי לפניך , המשכיל ! תקנית הדת היהודית וכל הקיפיה • ועתה נבחנם עוד אחת על דבר התורות המושכליות , והמצות המעשיות *) • התורות המושכליות הינם מן הדברים הנתנים לנקוד , כי דברים שנכתב הינם סובלים תוספות וגרעון , ולא ישנו אם תפקידם בכל דור ודור בפי הקהלות הבא והמקום והלשונות והמדות והממלכות , כי אם יחזרו בתמונתם הרחשונה מבלי שנוי וחלוף • ולכן נמסרו המושכליות בעל פה לאיש מפי איש לזקני העם וחכמיו , להתוכח עליהם בחברת מרעים , וללמדם לתלמידיהם לפי שכלם והשגתם ונשפת איש ואיש כאשר יכי לאל ידו להחזיק בם , פעמים במשל ופעמים במליצה וחדה • ומפי להם התורה שנכתב המלאה מלות וחקים אחר יעשה אותם האדם יום יום לדרכון על דרך הבחינה , והתלמיד ברחוקו את רבו מקייס המלוה , הקל רוחו לפעמו לשאול : מה זאת ? ומה סבתה וכונתה ? ונואת אלא הרב מקום להתוכח עם התלמיד ולהורותו הלמודים הרחבים והגדרופים היוצאים מן המקור הזה הגונע מים חיים אל נפש צמאה • ולואת נאסר על עם ישראל לכתוב את דברי רבותיהם על הגליון , כמאמרם ז"ל : דברים שבעל פה אי אתה רשאי לתנם בכתב • והימים ימי נכורי עון העם אחר הורידותו אל אל הגלות המר , ברחות חכמי העם ההברת לכתוב את דברי הקבלה על ספר , קראו אותם ימי הפרת התורה , ויקראו עליהם את הכתוב : עת לעשות לה' הפרו תורתיך • ובכן הבחינה

---

*) הרב ר' יוסף הדיין בנה אותם בשם חובות הלבבות והובת האברים , אמנם המשכיל ידע כי שם חובה לא יאות לגדור בה את כל הענינים האלה , וגם לא תפול שם חובה על דברים הבלתי תלויים ברצון , ואולי שנה בזה הרב המעתיק שם , לבן בחרתי אנכי בנוסח אחרים • דברי הכותב •

הכחינה הוחת מדע / הקורח הנעים ! מהות תורה שבעתפ ושפת
תורה שבע"פ / ואיך תתקיים בקרב העדה בחוק רב וביד־פה
בהורה על ידי קיום המצות והמקיים הנכתבים דרך כלל בתורתנו
הקדושה / כאשר אנאר לך לחרי העידותי קחלה את רוח
בחינתך על הקידה לחת נפלאה . "

„ כחק נפש האדם המוכנת לקבל מוסגים רגים מהדברים
אשר תביר / דברים נסמים מוחשים מוסכלים
ונפרדים ופעולותיהם וסיוויהם / להרשים כל מוסג ומוסג
ממוסגיה בתמונה מיוחדת ובגדלת מיתר המוסגים / או כללי
או פרטי למען שלת תוכו לבדו ברוף בלי עדנוך ובלבול / ולשמש
בו לעת הצורך / והתמונה הוחת נקראנו תנחנו הדבור (דמם
שתרט) / ויהי' דבור מיוחד לכל מוסג ומוסג . וכאשר יתרבו
המוסגים בנפש האדם בן יתרבו גם הדבורים . ומה יפה דברי
החכמים אשר המשילו את הדבור ומוסגו לסומר וצורה . תמונת
המוסגים נשמש בה לב' פנים . (א) לצורך עלמינו / להיותם
בכלים אשר בסמור בם את מוסגותינו . (ב) לצורך זולתינו /
למען נרשים בנפשו את מחשבות לבנו בעת החפץ להודיעם
לן . וכך תנו נותנים בשמש התמונות החלה / את נחבון
להרשים מוסג בנפשינו בנפש זולתנו בגרחנו להלבים את המוסג
בתמונתו (ר"ל בדבור אשר בנדר בו) ובשלחנו ללב השומע /
ואם נחבון לבעת מוסג אשר בלב זולתנו בשמענו תומו יוצא
מפיו מלובש בתמונתו / בפשיטנו ובשיר ממנו את כתנתו ערם
ירד על חדרי נפשנו . כן תרחות כל דבור ודבור אשר יבא
אלינו דרך החוש השמיעה / וזה מקום מתת אלהים אשר
חנן בו את האדם / הוא הלשון . אפס עוד לחת חלק לנו
האלהים ביתר שאת להשיג מוסגי זולתינו הרחוקים ממנו במקום
ובזמן על ידי החוש הראות / בשמש בתמונות הנראות לעין
הנרשמות לפנינו בציורים מיוחדים המורים על מוסגים מיוחדים
אשר בנפשנו / והוא הכתב / אשר יעמוד ימים רבים בתמונתו
הרחשונה / ובעת תסורנו עינינו יתעוררו בנפשנו המוסגות
הנרשמות בו ונדעם . "

„ ואף סיודה כל משכיל ותוסב תכמה כי יש יקר ונדולה למעשי
הכתב / היותו מסוגל לשוע תונות ולהרבות דעת
ולהיות

ולהיות שמור לבעלין ימים אין מספר , בכל ואת נולדו בפנתו
מהפוכות רבות בקרב המין האנושי על הארץ , ובפרט בענין
התמונות והדעות . כי אין ספק שאנשי דורות הקדומים ,
טרם הסכימו לעשות להם מספר תוקיות מיוחדות ולחבר
מלרופס ומכלולם קיבות ומלות למען פרשים בם את מושגי
נפשותם , השתמשו בתמונות הנשמיים הטבעיים לבדם .
והיות , דרך משל , חפץ אים לכתוב , ענק משסע את האריה ,
לייר צורת אדם גדול בענקים משסע את האריה . וכן שור
אוכל עשב , ונחש נושך בעקב איש וכו' , ודרך מעשה הכתב
הזה ידוע לנו ומלאנו זכרונות למו בתרגות הקדם , והוא מכונה
בספרי החכמים והסופרים בשם הירמגליפיק *) . "

ו' ואחרי זאת נרבות ימי האדם על הארץ , ויקרבו בנפשו
מושגים רבים גם בדברים נפרדים בלתי מתקיימים
בעלמם (אבסטראקטי בגריפע) כמו , המשלה הגבורה ,
האהבה , הערמה וכהנה , נכרחו להתבונן על מדות הנרואים
ותכונתם , ויהי להם הבעל—חי בעל אדה זאת לתמונת האדה
עלמה , ובעל אדה אחרת לתמונת אדה אחרת , ותרלותם
להרשים אדת המושלה , דרך משל , ליירו דמות אריה ,
ודמות שור בעד אדת הגבורה , ויונה לאדת האהבה , ונחש
לאדת הערמה וכיוצא בזה . וכאשר ארכו ימי האדם על
הארץ נתרבו תחבולותיו למלוא דמות ותמונה לכל מושגיו ,
ומן תמונת הפסל מעשי חומר עלה אל תמונת מעשי חרש על
עץ ואבן ומתכת , ושמות הבעלים על כלי נגד ועור , ומן
התמונה כלה בחר למען תכלית הקלור הסרטוטים החלוויים
(דיא מ'ישרן מואריסע) המדמים את התמונה נכח העין וכה
עלה דרך תחבולתו , עד כי יד אל עשתה פלא להדריכו על
חכמת

---

*) רבים מחקרי הלשון אמרו שעוד נמצאים היום באלפא ביתא
העברית שם ושארית למכתב הירוגליפיק . א רינד , ב
הויז , ג קאמעל , ד טיהרי , ה המקנן , ז טוערדט ,
ב לעפל , ל טרייבטטעקן , ן פיש , ס טטיגע ,
ע מויגע , פ אוגד , ק מפפע , ש נאהן .

חכמת הכתב במספר מעט אליורים קלים וע"י לרופס ומנותם יוכל לרשום מחשבות לבו לאין קץ . "

„ כל חלק הציוויים והחלופים בלשון ומכתב בני האדם לפי שהיו רב פלילים וחלק עוב לאדם למען שמור בם את מחשבותיו בדברי חמונה ודעה וחכמה ומוסר ולהקימם לדור לחרון , גדול כבודם ויקר פעולתם כי היו כחלות דבם יאר יאגורו בם הדבורים מיץ פרחים וישמרוהו שם למחית נפשם ולוולתם ; בכל זאת נהפך להם בם העוב הזה לרועץ , ורעות רבות ימלו להם בסבתם . — כן דרך החולת , במסקרים תתרוג על מפעלי החכמה וכאשר קרבה עלמה לבנות במקום הזה , תהרום החולת במקום אחר — תחת אשר עמלו חכמי לב ויסדי דרך להשתמש במחת חלמים הזאת , הכתב והלשון , ולהלריף על ידה המחשבות בעניני התמונות והדעות , קמו לעומתם חנשים נבערים ועקשים , אלה שנו למרחף עיניהם וידמו בנפשם הדברים כאשר בלו להם דרך בחוש , מבלי הפשיטם מחומרם ומלאות לבבם מכוונתם הלרופה והעתורה , ויחפיצו על אלהים דברים אשר לא כן ; ואלה ברוע לבבם התליפו חמת בשקר ויעורו את עיני העם בדברים בדויים , ובחלקלקות לשונם ידעו לפרש את התמונות והדמיונות אשר מלאו , על דרכם , ויסימו להם אלילים ופסילים כאשר נולדו בסעיפיהם ורעיונותיהם , וכאשר יעבו בעיניהם להכסיל גם את המון העם . ועוד כת שלישית אנשי נבה לב ורום רוח , אשר נחוקו בעין העם לחכמים ונבונים , על דבר ידעם דבר מה בחכמה , תמרו בלבם , לבעינו נגלו מסתרי חכמה , שפתינו אתנו , מי ישחל ולא נשיבנו ? ובדברים אשר לא ידעו מהם מלומה , בושו לאמר : לא ידענו , ולמען הסיר מהם תרפה חסרון ידיעתם הציבו על כל שחלה את כל העולה על רוחם אם אמת אם כוב , אך למען הפק רלון השואל והורות כי לא נלאו למלוא כל דבר . — הה , אחי ! בינו זאת ורשו את העמל והכעס אשר קמלא נפש איש רוח אשר יחשוב התרחות כיודע הכל , עת ישחל ממנו דבר רו ונעלם , איך יפוג לבו בקרבו בהיותו אלוץ לבחור אחת משתי הדרכים או להודות

לאמר

לאמור : לא ידעתי , או להפיח כובש ולעגות דברי רוח למען
לא תקטן יקרתו בעין השוחל . מה נעמת שחקרתעם הנפון
בתחבולתך להרגיל אתם לשוך להסיב על כל שאלה לאמור ;
אינני יודע מאומה . ואם בכל ואת ידעת הסב לחרי הכלינתך ,
הוספת חן והרבית כבוד בעין דורשיך ; ואם לא ידעת הסב ,
חלנת נפשך ממנור הנוסה כי הודית על העמת . — "

" היוצא למו מהבחינה הואת , הוא להרחות לית שהסבו
התמונות האלה וקוצר תבונת המון העם , לסור
מאחרי העמת ולעשות להם תרפים ושילים לורות שונות מלבת
השמים ומברואי הארץ אים אים לפי בלבול רעיונו ועקשות מוריו .
וכבר קדמני החדון החכם מיינערם בחבר מספריו , באמרו :
" נתתי בספריים ובקורות העמים נימים הקדמונים ומלחתי ,
" על פי הרוב העמים אשר נבדלו מאחיהם , ואשר נבדלו
" בתרבותם לבדם מבלי קחת קורה וחכמה מעמים זולתם ,
" עבדו אלילים בדמות בהמות חיות ועופות ותמונות ברואים
" למחים ודוממים , יתר מתמונת בני אדם . " ואנכי אנסף
פה על פי דרכי בבחינה הואת להורות טעם לדברי החכם
החוקר הנזכר . "

" בעת היות המין האנושי בנרת להשתמש בתמונות הברואים
להרהים גם מושבי נפשם , לא היה דבר מסוגל יותר
מתמונת הבהמות וחיקו ארץ , כי כל בעל חי למיניהו ים לו
תבונה מיוחדת הנראת לעין בהתבוננות מעט . הנה קל
המרוץ , הכלב עו , השועל ערום , הסס עניו , והנה
רנות מהמדות המיוחדת עד שבמעט נרהים התבונות האלה
על פניהם . ולואת בחרו גם המושלים ברלותם לנקר על המדות ,
נפשורי פעולת בעלי חיים , אשר הורה בעוד טעם ודעת
להבי לעסינג במכתבו על המשל . ואף גם הברואים למחים
והדוממים למיניהם ים להם תבונות מיוחדות וטבעיות נבדלות ,
המושלים להרהים גם מדות מיוחדות כאשר שמשו המושלים
בדמות שונן לימי הנערות , התרו לנאות , התווך לשפלות , וכיוצא
בזה . לכן התדם הוא בולל כל המדות ונפשו מסוגלת לכלמן ,
אפס נמצאים מהם בקירות לבבו , ואין אחת מהנה נברת

בהשקפה

בהשקפה ראשונה , כי אם לאחרי העיון והשקידה בפעלותיו ומעשיו , למען נדע היזה מהמדות נגרה בכחות נפשו , ולכן לא היה האדם רואי ומסוגל כל כך להשתמש בתמונתו למען הרשים על ידו מדה או תכונה מיוחדת . לזאת לא קביע בכל הפלילים אשר נשתרו מימי הראשונים בתמונת אדם , התמונה הזאת לבדה מבלי ערף שיה או בעל חי או מין צמח או כלי , או תמונות גלולות בכח הדמיון כמו שנים או שלש ראשים , או הרגלי שור על ראשו או בעל רגלי חיש והכנה , אשר על ידם יתכבר מהותו ותכונתו בידוע למביני המיטע"לגניה . וכן שמעו עוד היום המשוררים במשלים ודמיונות מהמינים הבעלי חיים . וכן שמעו הנביאים והחכמים בלורות בעלי חיים בדברים מדברים נשגבים מהשגתינו , למען נוכל להכירם דרך מדותם . ולפי זה יהיו דברי החכם מיוצרים ממך ורחיק לדברי , בלמרי שרוב ענודת הפלילים נהיתה בשנת הלורות והתמונות אשר הוכרח המין האנושי להשתמש בם בעת החפץ לכתוב את מחשבותיהם ולהורותם לזולתם . "

„ לכן יהיה מחוק החכם הבוחן תכונות ומומיות עם זר להשמר מבלתי יפול על כל הפסילים והתמונות אשר ימצא בקרבו ולהחליט לומר שהם פלילים וירחקם כל שה , כי לפעמים הם רק כתבים וראשות שבורות ממדות או תכונות ידועות . ואם היש נכר ממדינת היש , מארץ אשר עד הנה אין בה בקר , יבוא על אחד מבקי הפלה אשר במדינתינו אשר אין בו פסל ותמונה בלל , והוא רואה כתוב על קיר לבנה בדרטוטים שחורים דרך משל , הלבורים אלהיכם שדי . רב הסר נוצר חסד לאלפים וכו' אשר לא ידעם ולא יביגם , וכל הקהל פונים את פניהם ופורשים כפיהם להתפלל נוכח הקיר הזאת , הלא בשובו לארצו ועמו בספרו לכם את אשר ראו עיניו , כלמו יעשינו או בשרש יכמרו על הגבי תיירחפת המתפללים על שרטוטים שחורים המצויירים על קיר לבנה" . וכן מצאנו שעשו הבשים רבים בימים הקדמונים ויחשבו את התמונות אשר מצאו בהיכלי התפלה לפלילים . ולעת חרבן בית אלהינו חשבו הרומיים את הכרובים (אשר הורו על ההשגחה) לפלילי בית ישראל , ויאמרו

עליהם

עליהם : לך גוי עובד אלילים העם הזה • ולוקח בקרואו בספרי המסעות לאנשי הודו אשר יגיירו אבל ומלוקה נשואה על גב פיל / והפיל רובץ על לב ודוב נושא את הלב והדוב רובץ עלי נחש ילעג הקורא על הגליסם מבלי שאול ישאל לאמור : הכי הנחש הזה שוכן על גלימה ? אכן אם נחקור אחרי כונת הדבר / נדע כי לא לריק מגרו הגיור הזה ויש לו רז אשר יתעלמו בו חכמיו / ולרוחי' לדבר אפשיק הנה מאמר אחד מספר קורתם המכונה שאַסטא אשר לבהניסם / למען הורות בו כי לא כל כך רקים דבריהם • וז"ל הכותב בפר' ח' *) • "

„ מאדו וקיטו (שני תגינים עצומים / תהו ובהו) נלכדו / ואל שדי יגע ממקום כבודו הנעלם / ועל סביביו כדמות הספיר לטהר • ויאמר אל שדי לאמור : קום בירמא (כח הבריאה) / וברא לי את העולם החדש וכל נבחרי ברואי אשר שמתי בפיך • ואת ביסטנוא (כח המגילה) החיה ושוק את כל היקום והילוך כאשר לויתיך • ואתה סיעב (כח הביעול והפחלף) לך וסנה את הילודים בגלגול החלוף והשנוי / בכחי אשר אשים בידיך • וישמעו בירמא וביסטנוא וסיעב את דברי אל שדי וישתחוו לפניו תרלה • ויעבור בירמא וישט על פני יהלא (תהום) וירחף עומו בני מאדו וקיטו וינוסו ויהי ־ לאין • ויהי אחרי עבור רוח בירמא והתהומות קמו מנוע עוד / ויתלכד ביסטנוא בדמות דוב עשוס (תמונת הגבורה היתה אצלם הדוב / לפי שהי' הגדול והנורא בחיות אשר הכירו) וירד אל תהום יהלא ויוליך בנשמת רוחו את מורשא (ארץ) אל האור ־ • ויגע מקרבו לב עשוס (תמונת הקיוס) ונחש גדול (תמונת החכמה) • ויגע ביסטנוא את הארץ ויעליה על גב הלב ויסיחהו על ראש הנחש / ע"כ • "

הנך

---

*) נאלריכטן פון בעגעגען מוזד דעם קייורטוהן מיונדמסטען פון המלוועלך •

ע"ה הנך רואה / הקורא החכם ! שבכל הספרים האלה ובכל הליורים והתמונות אשר היו להעמים הקדמונים / נמצאים כונות מיוחדות אשר יעמוד עליהם החוקר גם • אפס להמון העם / אשר לך למראה עיניו יספוט / נקהו מהם עלמים וחלילים אשר עבדו חומם • כן נשתקו דרכי החדש על הארץ / כאשר יעידון ויגידון כל דברי הימים הראשונים / לפעמים מכנת כסלוחם כי חדל מאתם פלם החכמה לבחור בין טוב לרע / ולרדת עד עלם הענין / ויסליכו את הפרי וישמרו את הקליפה ; ולפעמים מעקשות לב הכומרים אשר הנו את לבב העמון להאמין בבחות העלמים האלה ובכוחיהם / ויספרו להם נפלאות סעיפים וחזיוני ליל אשר בדו מלבם • ככה עוד עם ועם את דרך התבונה ויעות אלה עושהו / ויזבחו לשדים לא אלה / מבניהם העבירו למולך / ובנותיהם מבכות את התמוז / רבים מוקיהם כובילו לעבח ויקריבם לפני עלמיהם עץ ואבן מעשי ידי אדם / וישפכו דם נקי לפני קבניה שור אוכל עשב / כדברי הנביא הושע : זבחי אדם עגלים ישקון • ואם קמו דיניהם לחכמי אמונה וחכמי לב אשר דרשו את אלהים אמת / ויורו כי בכל פסיליהם אין בם מועיל / וכי נרמזים בם לך משלים וחדות על המדות והקורות / לא פעלו כלום / כי כל עוד נאחזו להם את כונת התמונות על דרך הפשוט / יותר הסירו אזן משמוע דבריהם • — כן דרך כסיל ובער / יעמוד משקאה על כל דבר נפלא / ונפשו תתרפה שוקפת לדעת חקר דבר ופשר סודותיו כעבד ישקף עין / אפס בהגלותך לפניו את הענין / והודיעך לאמו את כוונתו בדרך קל ופשוט / לא יאבה שמוע עוד / כי כל מגמתו לדעת דברים רחוקים מדרך השכל פיסר • — אלף גם הסבות אשר הפכו את כל מחשבות כותבי הקורות הטבעיות וסופרי דרכי המדות והתכונות ע"ד משל ומליצה וחדה / לסעיפים פחלליס ועקשים • הלורות היו להם לחלילים / והתמונות מעשי ידי אומן לגלולים המטעים את ההמון לזנות אחריהם / והחוקיות מדרש לרגלי החנפים לרמוז גם הכוד אשר הוליד דמיונם / ולא נמלא עוד תחבולה לחכמי העם לחוקק בספר מליהם / מבלי דאוג לאמור : מחר נמות ויבוא דור אחר וישחית כונתינו ויתן שקר תחת אמת וכוב תחיר

לתונה ' ובן נרחה מכת לחת מהפלסופים היונים לחבר נקצ פורס *) להסיר המכשלה הזאת , ויהיה בשמות המספר ולורתיהם במקום המותיות , בחשבו שהם לא יסחיקו לת כוונתם הרחשונה להיותם פשוטים מופשטים מכל חומר ולרופים בלתי מקבלים מוצג לחבר ותכונית גשמי ; לחפם גם זה נהפך לרועץ , כי תלמידיהם לחבר בלו לחריהם לת הספיקו להם בשמות המספרים כלחבר הניחם המורה , ויחתרו למצוח בם סודות עמוקות ורמוזים נפלחים בשבעיות ובשלוהיות , ויחדשו בם דרשות רחוקות וענינים נדושים ויקדישום ויערילום , ובדבות הימים נעשו גם המה לעבודת תלילים כיוצא למחקריס ' עד הנה הוריתי לך , סקורת הנעשים ! חיכה נפרלה עבודת העשבים והגלולים בקרב החדם על הארץ , ועתה נחוצה לעניינינו , ונדבר על מהות הדת לחבר נתנה ליסרחל מפי הגבורה , כי בחנו בכח הבחינה לחבר עמדנו בה במחמרים הקדומים עד הלום להרחות גודל הערך ורב היקר לחבר למות המעשיות הללוות לנו בקורתינו ' ."

„ האבות הקדושים לנרהם יצחק ויעקב הכירו לת הלהים עלם הנעלם ובלתי נעל בכלית בחינת יסרה ולרופה **) , והביעו לת הלקח העוב הזה לל לב בניהם ומשפחותיהם לבית לבותם , ויהיו כלמו בעלי דעות לרופות טהורות מכל מוצג גשמי ונקיות ממחשבות תלילים , וירח לותם הלהים כי עוד ויבחר בם ובורעם לחריהם להיות לו לעם סגולה גוי קדוש וממלכת כהנים ' עם זך הרעיון לחבר יסמר בקרבנו לת הלמודים להמתים הללה לדורותם ברית עולם ; עם עומד לנם עמים , ממנו ירחו כל עמי הארץ לת מעשי ה' כי נורח הוא ; עם יביע חומר נכל לכונותיו והוריותיו לחבר יקרו לותו בלחריה הימים לכל ממלכות הארץ , כי יסרים דרכי ה' וכל מעשהו בחמונה ' הנם הוא לחבר לומר הלהים להפלהו מיקר החומות בר ברחשית היותו לעם בחרץ לת לו , נכנע לחת שבע גוי קשה לנשים עובדי תלילים לחבר עבדו בו בפרך , ובלחבר

---

*) פיהאגראס .

**) עיין ס' חמורח ח' כ"ש לחלק השלישי .

ובאשר מיום אל יום נבר עליהם ידי הלוחצים , כן קלר רוחו לדרוש את אלהיו ולבחון את הלמודים האמתיים אשר נחל מפי מבוקיו , ויהי בחנתו מן העבודה ותעל סועתה אל אלהים , ויגלה אליהם נגיעו , ויבטיחם לנתול תוקף מיד נר , וכן עשה , ויוליך תוקף משם ניד חוקה בתוכות ומופתים , לא ע"י סליח כי אם הוא בעלמו ובכבודו , הוא נואלם הוא מושיעם הוא מלכם הוא מחוקקם , וינעלם וינשאם בעוזו ובחסדו וינחם וירעם בתבונת נפיון אל תכלית מיועדת בחכמתו הנשגבה והנעלמה , — קלרה עין נשר מהביט אל קלה מפעלות אל , מי תכם ויודע פשר דבר , ומי גבר ירהב בנפשו עוז לאמור : בחתי אל מסתרי החכמה , ובחקר בינה התהלכתי , רחיתי תיזה הדרך יסכון תור , והגד תעלומות נתיבות אל ידעתי ? — אפס , אם בלבל משפט קשותי , וגזור תומר לא תוכל , בעד עשתונתי מי שם בריח ודלתים ? מתת אלהים היא אל האדם לחשוב מחשבות ולבלת במשעול הבחינה , ולהקיש מן הפעול על הפועל ומן המעשה על העושה , ואם רוח אמת בקרבנו והוא שומר תרחותיו בלבתו לאל לאל מבלתי אלל לנד עלאה , מי ירשיענו בהשפטנו ? הלא ה' נוה ! — "

ג. ידענו את התלאה אשר ימלא האדם לשמור את הלמודים הלרופים בקרב האדם בלי בלבול וערבוב עם דברים נשמים , הבאת העשוי בבלי לשמור בו את הדעות והמחשבות ימים רבים , הוא דבר נשמי בעל נורה ותמונה וסובל דמיון ושוני וכופו להביא את האדם לידי דעות ורוח רחוקות מאוד מדרך האמת , התמונות אשר שמשו בהן הקדמונים הרבו והפרילו עבודות העלנים , והתוקיות אשר שמשו בם האחרונים , המה מרחיקות את האדם מן העיון והחקירה , והוא נשאר עומד עליהם , מבלי הוליך מתוכם המושג הנכלי לבדו הכמתם בתוכן , ומופן להנשים את כל מחשבותיו , וכל הדברים נעשים בעיניו לך מוחשים כנזכר ; ולמען הסר המכשלה הזאת מן האומה אשר בחר בה ה' נתנו להם מלות מעשיות הלריכים הכנה , אשר ישמרו בעשותן יום יום , ומה יכה נורל האדם בהנחיל לו עליון שמירת מעשים ופעולות כאלה , כי המעשה אשר ירחף ויעשה

לומר תמיד , יעורר בלבו רוח הבחינה והחקירה לחקור אחרי כונת המלוה . ואף שלא נצטוו בני ישראל בפירוש לומר : חקרו ודרשו את טעמי המלות וכונותיהן , עכ"ז ידע כל משכיל כי הטעם הוא העקר , והמעשה נפקדה לסבב את החקירת הטעם והכונה . ולדעתי היה זה יסוד ועקר גדול לתורתינו : מחק החכמה לעשות את האדם מחויב המעשה למען העירו על המחשבה והכונה . ולכן השמיטה התורה ממש כל למודי החמקיים הנלחיים תשר־קלוי בהם לומר כל אדם , ולא למדה מהם דבר בפירוש , כי אם הניחה לכח החקירה אשר יקעורר עליה האדם ע"י שמירת המלות , כי אז ישקלו בלבו לרופים ועהורים מכל דבר מוחשי וגשמי , ולא יהפכו לבו לעבודה זרה , ימן יבואו בסבת הפעולות אשר יעשו ויחליפו ולא ישתירו רושם בלבו , אשר יוליד בקרבו עשקונות משונות ודעות נשמיות וזרות . עוד זאת יקר שאת להמלות המעשיות , כי יכריחו את האדם להיות תמיד בחברת רעים ולא יניחוהו בלמוד כאשר יעשון הספרים והכתבים המקבודים את האדם ומסיעים אותו מחברת זולתו , ובסבת ההתבודדות הזאת , או מפיל על נפשו תרדמת העצלה ומוחם בכל מחקר ועיון , או הוא הולך דרכו לבדו מבלי מורה דרך , ואם נגוף הוא אין מי ייסר לפניו לורחותיו . אבל המלות העשויות בחברה או בקהל הם נותנים לו פתחון פה לשאול מה זאת ועל מה זאת ? ואז יענו לו זקניו ומוריו ויתוכחו עמו לפי השגתו וכח שכלו , ותהיינה רעיונותיו נרחבות ועשקנותיו עהורות , מלחים ויו ומפיקים נוגה בכל מבלי הבחינה . ולזאת הי' מספר המלות הגוהגות בכל מקום ובכל זמן לך מעטים , ותולדותיהן רבות לאין מספר , אשר ילמדם העם בע"פ ימים מפי ימים , למען הכריחם לשבת תמיד בחברה ולהקוכח עליהם בעוד טעם ודעת . וגם נאשר על עם ישראל לכתוב את הדברים שנאנו להם בעל פה , למען לא ימצאו התלמידים מקום לטעות ולסור מאחרי התורות הנלחיות הנשקרות בם , והיה התלמיד תמיד נוטה אזן לשמוע מפי רבותיו את אשר כספה נפשו לדעת , והמה בחכמתם שמרו אותו בעין פקוחה לבלתי הטות ימין או שמאל מן הדרך דרך החיים אשר שם אלהים לאדם לעולם . ואת

הבנים

קבניח דקיימו הקדוסה לס עין שכל עיקר הנע ורחה / לא תחסר כל בה / היא כוללת יחד הקורה והפעולה התכמה והמעשה תסר יעמדו גו לעומת זו למען הדריך לת הנער תמיד בנתיב הבחינה / לחוו ביד מורו ווקנו תסר יסגיח עליו ולא יניחנו להסגר יחידי להיות חורס סעיפים פתלקולים ולהסעין תקירוחיו על דברים בדויים וגלוים מקרח התמת והלדק ׳ ׳:

„זאת תורת ה׳ התמימה עץ החיים היא למחויקים בה / כך עלתה בדעון נוחנה יקנרך ונחכמתו להורות לת העם תסר בחר בו / ולשמרו בכל דרכיו לבלתי יגוף בחתת מן הדעות הנפסדות המביאות לידי עבודת הגלולים ; תפס התדס בשנס הוא בסר קלרה השגתו וחיס יספוק לבו לשפוע לחרי מרחה עיניו ויגר מחשבותיו / ימיס לחדיס לחרי הגלות שהיס לעיני ישרחל לתת לו לת תורתו היקרה מפניניס נחוחות ובמופקיס שד העס מלחרי שהיו / נרחותו כי בשס משה ויקבל על לחרן לחמור : קום עשה לנו חלהים תסר יחי׳ וימיתו ויגזימו ויעשה לנו נסיס ונפלחות / כי לס חלהים / חשר ילכו לפנינו / נקשו לעשות להס מורה דרך לחר במקום משה / ונחרו בקרפיס כי חשנו סידבק עניו חלהי בלורות הקרפיס הללה / ושו היקה כוונתס על שמיס ממש לח היה להרן משוח ה׳ שומע לת דבריהס / וחרף לת נפשו למות טרס שלח לת ידו לעשות עבודה זרה ח״ו ׳ למנס בידעו כי מין זה כוונתס וירח כי לח יכול להס כי חלהיהו / עשה להס עגל מסכה / ולמען החזיק בס המחשבה שהיו העגל הזה חלהיס ממש / חמר : חג לה׳ מחר / המנה הזה שהני בונס חוקו הוח לשמו של הקב״ה / והחג הזה חג לה׳ לח חג לעגל / להס למחרתו וכוד משה בונס לנוח / ויקס העס לנחק ויהי נפרוע פרעות ויחמרו : חלה חלהיך ישרחל חשר העלוך מחרין מלרים / ויחלו להוליד בקרבס דעת עבודה זרה / חו נקרה התנודה ומוסרות בריקס עס ה׳ נתקו / ותהי התמת נעדרת *) ׳ — לריך יפעל נעל דברים / ולהפס תחבולות דובר למות להסקיע

*) עיין באור רבנו התכם זצ״ל על מעשה העגל בספרו נתיבות השלום ׳

שלום המון העם ׳ עת נתעורר נקרבו רוח המרד והסוררות ׳ בדברי חן ומליצה ׳ כלם כאחד יסורו חושם ׳ משמוע מוסר השכל ׳ יענו ויאמרו : ידינו לחתנו מי תדון לנו ? לזאת לא קם משה להורות לת העם את תעתו לסור תעת בדברי תוכחה ומוסר ׳ ולהשיבו על דרכו בלקח טוב ׳ כי אם נחר דרך אחר כאשר ספר לנו בתורתנו הקדושה בסוף מעשה העגל • שים לבך על זה כל חכם לבב ומנקר בהיכל ה׳ ! וראה גודל מפעלותיו ׳ כי בשבת הפשע הזה נתנו על הידיעה הרמה ממדותיו יתברך ׳ כאשר לנאר לך לקרי הזכירי עוד הקדמה אחת אשר לעיר את עיונך עליה • ״

״ העמים אשר עדן לא זרח עליהם אור התורה והחכמה ידמו להם אלהים נורא ועלוס קדוש ועוז וועם וכועם ׳ אבל לא רב חסד ואמת אפיס ; כי מדת החסד והרחמים בעיניהם כמורך לבב אשר לא תקוה לגבור וגורח • בחון נא את המון העם ותראה כי הוא יקנא את זולתו על דבר גבורתו גדלו ועזרו אך לא על מדת טובו וחסדו ׳ יען יתבאהו לחולשה וחסרון • ובחמת נשגע חוסר ידיעת יקר המדות אשר בתכונת האדם הכלתי משכיל ׳ לסיות מדת הרחמים והחסד ממדת השלמות הנריכה עיון והתבוננות ׳ ערם נכיר כי השנאה והנקמה והקנאה נולדים מפאת החימה והפחד לפני מי שהקדים ממנו ׳ אבל מי שהוא כל יכול ואינו ירא מאומה ׳ לא הנעם לנפשו מדת הנקמה והשנאה כמדת הרחמים והחסד • לזה יבין את זאת ידע כי מדת הרחמים והחסד נעימה ונאהבה ביקר את על מדת היכולת והקנאה ׳ ואם לרופים רעיונינו לדעת כי אלהים אל שדי וכל יכול ׳ ידע נם כי הוא רב חסד ורחמים • לזאת נא ובקרו בספרי עבודת העלנים אשר לכל אומה ולשון ורזו אם תמלאו לליל לאחד אשר יחדו לו מדתו החסד והרחמים • ואלה דברי החוקר מייגערם אשר הזכרתיו למעלה ׳ ״ ״ עם כון החכם מכל העמים ׳ כעם ככהן כעבד כאשר לנא כלם כאחד השנו שהליהם הנשנבים מאוד ממעלת החדש ׳ היו להם בכל זאת תלוות ותשוקות והתפעלויות תנושיות • חשנו שהם בעלי קנאה ומקנאים בעונת והגלחת החדש ׳ חשנו שהם

בעלי

נעלי חימה הנתחרים לנפוך עליהם מרירתם אם יתרפאו
בעבודתם " " וכהנה רבות / כמו שהמלאו בדברי מסורותיהם /
אין גם אחד אשר וכר אלילים בעלי חסד ורחמים • "

" ועתה שא נא עיניך ופקח / הקורא הנעים ! את הלקח
הנקון אל עם ה' עת בעטו במלותיו במעשה
העגל / ואיך גלה לנו ע"י פעולותיו את מדותיו הרמים
והנשגבים / למען הנחיל לנו מקור מים חיים לשאוב ממנו
קורה ודעת ומוסר כל ימי החרן • "

" משה ירד אל העם וירא את העגל ומחולות ויחר אפו
וכו' ויקח את העגל ויטחן עד אשר דק • וידבר
קשות אל אהרן ואל העם / והמהומה נעלרה כי רגה העם
את בשעו ואת חטאתו • ותימה גדולה נופלת עליו / גם פני
משה נפלו מירא את חרון אף ה' על הרעה אשר לעשו / ויאמר :
אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ! ובמה יודע איפוא
כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך / הלא בלכתך עמנו
ונפליו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה .
ויען ה' ויאמר : גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה
כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם •
ויהי כשמע משה את דברי התנחומות האלה יולאים מפי ה' /
ויכר בנפשו עלמה וישאל מאת ה' לאמור :
הראני נא את כבודך !
ויען ה' את משה ויאמר : אני אעביר את כל טובי על פניך
וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי
את אשר ארחם וכו' / עד ופני לא יראו *) אחרי זאת
ויעבור כבוד ה' על פניו וקול קורא לאמור ה' ה' העל
הבי' הוא ויהיה אל תקיף ויכול על כל רחום וחנון ארך

---

*) בחון נא את הדברים אשר דבר ה' : אתה חפצת לראות את כל
כבודי / שא עיניך וראה את טובי / זה כל מדותי אשר תדעם
ותקיש מהם על עצמי / אבן עצמי לא תראה כי לא יראני האדם וחי /
אי אפשי לאדם מצד תולדתו שהוא חי עטוף בחומר עכור / להאות את
אלהים • ועין העתקת הכתובים האלה ובאורם בס' נתיבות השלום •

אפים ורב חסר ואמת נוצר חסר לאלפים דורות , נושא עון ופשע וחטאה , ונקל וזכ נקה לא ינקה מיומר העון לגמרי ולא נפרע ממנו מעט מעט ,

מי זה ערל לבב יקנוני וזה ועיניו לא תדמעינה דמעות רעדה ? ומי עקש מבין עומק המקרלות הזה ועוד ישים נלבו לחרד לפנות פת זולתו , ולא ישא להטהת ריעו ? — לדיק ה' בכל דרכיו , מעוכתו נכיר לת משפטיו , וממשפט הרון לפו יספיע לנו דעת סדו . רחה נא המשך הנקוד ודע כי מלהבת ה' לת נרוחיו וכיחס , וייסרס , כמאמר חו"ל : סגס זה הוא ממדת חסדו עמדו של הקב"ה שהוא לא יגקה ויוסר לגמרי , ולא כאשר הסנו לקח מנסי סקול הדעת למלוח פתחון פה בכתוב הזה על עונש גה ינס נלחי וכליון והשחתה עולמית , והקונסים ההמה לא שמו לב לזיך יסתירו דבריהם לת מדת סלמות הנורח יתברך , ולזיך כל יומלון ידיהם ורגליהם נמדרש הנחות הזה המסבר מדוקיו של הקב"ה . ויען הדריכני הנחינה הוחת על ענין העונש אשר יפחידו מפניו עוסי רשע , חליב הנה וויכוח אחד שהיה לי עם לוהב נחמן הכס נוסרי אשר שלנו לאמור :

„ אם לא הפלתי להיות בעוח ע"י לומר שלחי נמחוב , שלא להיה מוכח ונגוע לעתיד לחרי הפרד נפשי מנופי ? ולאחר שהקוכחנו תחלה והסכימנו יחד נמשפע מחלט שאי אפשי שיהי' העונש אחרי מות האדם נלי קץ *) כי הלהיים העוב והמעיב לא יעוב נפש נרוחיו לעחת נלי מבלי חוסיף קוס , וגם לא יחכן לחעוב ערך העונש כי אם נערך אחעת אדה כנגד אדה , ולהיות החטאת דבר זמני אשר יעבור וחלף וחינו , אי אפשי שיפול עליו עונש נלחי מחין הפנה . ודעת קלת המתפכמים להיסיר אמונת התגדון הנלחי נאמרם : החוטא פונש נכבוד אלהים עצם בלתי בעל הכלית , לכן יהיה גם העונש בלי הכלית , לא היה דעת אחני הנ"ל ; כי אחת הדעה הוחת נשתלה נקרב האדם לחוסר ידיעת חיוב האדם

---

*) זה אחד משקרי אשונת הדת החדשה לאמור : שנפש החוטא תחיה מוכה ומודחת ביסורין ובאב לנצח .

האדם לאלהיו / ואינה דעה מוסריה כי אם מתבלת וכאב נעבר בלב האדם / רבה רעתה על הארץ / רבים הללים הפילה בימי החופל והגעגועים / טרם זרח עלינו אור החכמה • תמנם תכחנו שבגו שניהם יחד לעובד / שהאלה ם ברא את האדם על הארץ לעובדתו למען שלמותו / ונתן לו תורה וחכמה למען תוסרו / ולו יענש החוטא ועובר על מצוה אחת לפי פגיעתו בכבוד אלהים הבלתי נעל מבלית / ויהיה אם כן נפש עושהו בלי מבלית / לא היתה נתינת התורה חסד אלהים על ברואיו / כי אם מכשלה לנוף בה לרדת שחולה לתהדון בלמיי / ונולד האדם מדוע שמתי למפגע לו ? התאות משפע בזה בחק אל נדיק לחתות נחלים על רחק בריותיו / והמה / קרובי מחומר / הלא יכוו בם ? — תכם שאת החכם היתה : אם לא תפלתי להיות דעות בלבי שלא תחונה לנפשי סוס דעה לחרי מותי / ושלא תירא מעונש ניהנם כלל ?

לא כי / עניתיו / זאת לא תפלתי / אם השאתי לאלהי הגני מעיס שבמי תחת שבטו / ובכל לבי אשנול מוסרו למען הטיב נפשי / ידעתי כי לא יתכון דכתי / ואחרי אשר יסרני במעללי יסור מעלי שבטו ויחסני בגל כנפיו כי חפץ חסד הוא •

ויוסף עוד שחול ויאמר : הלא ייטב בעיניך לדעת טרם מותך כי נשת האלהים את עוניך / ומס מן המוסר אשר עוללת לך למען כפר חטאתך / המליט את חייתך ?

ואען ואומר : ואת ידעתי מבלי מחוז אלהים / ורוח מביניתי יניד לי / כי אלהים אל נדיק לא יתפון במות המת כי אם אחרי הגריפו מחטאתיו ימאר למלאך הרף ? ומס יוכל האדם להטהר מעוונותיו מבלי עוזב כלל / חנון ה' ורחום את בריותיו לא ירים עליו ידו • אכן נפשי יודעת מאוד כי בעברי על פקודי תורת אלהים / שחתי את דרכי / וחשאתי נגדי תמיד יצימני קודר ומוללני ? ואחרי לי אם יצפוע עלי אלהים במדת דינו לכבסני מעוני ולטהרני מחטאתי / יעלני מבור היון למען יחלימני לרחות באורו אור • ה' לי ממי אירא ? הגני כאן ביד אך תמיס דעות אשר לא יתצוך שבטו על הסר חטאת בנו ושונאו תכופר •

אבל, הוסיף לומר להעמיק שאלה, אבל, הכי לא ייסר אלהים את נפש האדם לטובת זולתו למען ישמע וירפא את יד אלהים וייטיב את דרכו? ואם כן הדבר, הלא טוב לך להיות בטוח בלב שלם שעל זה לא יביאך האלהים במשפט? הגם באלה לא תפנת?

לא כן, ידידי עניתיו, משפט אלהים לא ייסר איש למען הטיב נפש זולתו, בחכמת אלהינו לא יפול שבט מוסר על גב לדיק למען לרף מזימות הרשע? ולו יענשני אלהים למוסר זולתי בטוח הני בחשבו שגם בזאת ייטיב את נפשי ויצלימני. ואם כן הדבר, מדוע אפחד מעונש אלהי עלי אשר יצליח את נפשי ונפש זולתי למען העלנו יחד על במתי האוהב? — אוכי לא ירעתי דבר כי אם החטא, אכן אם חטאתי, ונכתם עוני לפני אלהי, יעבור עלי מדת דינו הרב יכנסני מעוני, מביניס עלי יסוריו כי יצלימו את נפשי ויחייני, רפאות המה לחייתי, ואחרי כלותם את מפעלתם ולא נשאר עוד שמץ דופי בקרבי יסורו ממני ואבליגה בטוב אלהי עד עולם. התשאל מאבי להסיר מעלי שבט מוסר טרם ידע כי נקתי מחטאתי? ידעתי גם ידעתי, כי גם זה מחסד ורחמי האל, לייסר את החוטא למען הצדיקו, אל רחוס הוא ורב חסד ונקה לא ינקה, כדברי המשורר הקדום (תהלים פ"ג י"ב י"ג),

אחת דבר אלהים
שתים זו שמעתי
כי עוז לאלהים
ולך ה' חסד
כי אתה תשלם לאיש כמעשהו."

ובסבת מעשה העגל נודע ביהודה מדותיו יתברך שהוא בעל רחמים בדין כמו שאמר המשורר בתהלתו המספרת חסדי ה' (תהלים ק"ג ז' ח'):

יודיע דרכיו למשה
לבני ישראל עלילותיו
רחום וחנון ה׳
ארך אפים ורב חסד
לא לנצח יריב ולא לעולם יטור
לא כחטאינו עשה לנו
ולא כעונותינו נמל עלינו
כי כגבה שמים על הארץ
גבר חסדו על יראיו
כרחק מזרח ממערב
הרחיק ממנו את פשעינו
כרחם אב על בנים
רחם ה׳ על יראיו
כי הוא ידע יצרנו
זכור כי עפר אנחנו · וכו׳ *) ״

עתט

---

*) המזמור הזה ע״פ כלו הוא רב הלמודים ונדול העליה בלב המשכיל המתבונן עליו בכוח חקירתו · לדעתי תכלו המלך דוד על ספור המעשה הנדול והנורא הזה בתולדתנו הקדושה · ונתעורר ע״י התבוננו בתכלי ה׳ ודרך הנלוחם על עמו לכפר את המחלוקת בדרך שלוי , ולשח שבח והודיה לה׳ הטובט לדיק ורב חסד · ולזאת התחיל את המזמור בקול קורא לנפשו להעילה לברכה ותודה :

נפשי ! ברכי את ה׳
וכל קרבי את שם קדשו
ברכי נפשי את ה׳
ואל תשכחי כל גמוליו
הסולח לכל עוניכי
הרופא לכל תחלואיכי
הגואל משחת חייכי
המעטרכי חסד ורחמים וכו׳

„ עתה תשיב על דרכי ותחתום את מאמרי זה בהורות בדרך קצור את כל הלמודים היוצאים מן הבחינה אחת על מהות תורת ישראל . התורה הזאת הנגלה לנו במעמד הר סיני תצר נקראנו ברית ה' עם עמו ישראל כוללת שלש מחלקות .

[1] למודים ותורות אמתיות נצחיות , מהבורא יתברך ותחלתם ומלכותו והנהגתו , תצר מצלמדיהן לא יגיע השלם ל תוכנו והגלתו , והם לא נתנו ל העם בלתי ותורה על ידי תקות הסבר ותימת העונש להאמין בם , כי אם נסתרו בעלם המלות למען סבב את רוח בחינת העם לבל עליהם ע"י עיון ומחקר . ולמען התחזק בלב העם לבל ימוטון , לא נתנו בפירוש על ידי כתב ולשון , כי אם הונחו בשמירת וקיום המלות , וע"י העתיק יקבלו ממלכותיהם ויעמדו כחור בהיר לעין משכיל . שהי הרוחות לבל בצר לא הסגיר את התמקיות האלה בידי התוקיות והתמונות תצר יחתלפו ויסתנו , כי אם רשם חותם בנקב תמת דרוש לבל תפלין , ירוץ בו כל קורא בלב תמיס בכל עת ובכל מקום כדברי המשורר (יהלים י"ט) ,

השמים מספרים כבוד אל
ומעשה ידיו מגיד הרקיע
יום ליום יביע אומר
ולילה ללילה יחוה דעת
אין אומר ואין דברים
בלי נשמע קולם
בכל הארץ יצא קום
ובקצה תבל מליהם
לשמש שם אהל בהם וכו'

מלא כל הארץ כבוד הלמודים התמקיים התלה יתפיע טובה וחוצר מסביב בארץ כאשר יתפיע השמש בתקופתו תוגו ותמתו על כל הארץ : ותומר (שם ק"ג)

בומזרח שמש עד מבואו
מהלל שם ה' :

וכן

וכן אמר מלאכי הנביא : כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה כי גדול שמי בגוים אמר ה' צבאות .

[2] אמתיות המקובלות ספורי קורות הימים הרחוקים , תולדות אבותינו הקדושים , איך נתו להכיר את צורתם והתהלכם לפני ה' , ואיך הוכיחם ה' בהנהגתם לפור מאחריו , ואת הברית אשר כרת עמהם ה' והבטחתו לעשות זרעם לגוי גדול ועם סגולה , ויקר הדברים אשר עליהם לונגד עדת ישראל ומלכותו . והם לפי מהותם מן האמתיות הנתונות להאמין , ולמען חוק אמון בם נתנו נחומות ומופתים נוראים לעין כל העומדים . כי הנחומות והמופתים הים להחזיק על הים האמונה , כדבר ה' על משה , הנה אנכי בא אליך בענן בעבור ישמע העם בדברי עמך , ונם בך יאמינו לעולם , והדברי אשר שמעו אבותינו במעמד הוא האמ האמתיות מקובלות לנו ולזרענו עד עולם , כאשר נתחזקו בלבם על ידי הנחומות והמופתים אשר עינינו ראו .

[3] החקים והמשפטים והמצות והתורת חיים , אשר נתנו לעשם זו לבד למורשה , ואשר על ידם נתחזקה הנודע קהלם , ועד' שמירתם יסתעף תורה והלחת כלל העם הזה , ונוכח כל הים והים פרעיי . ה' הוא מחוקקם , אלהים בורא שמים וארץ ומחיה הכל ומלואה , קרא את שמו הקדוש על עם זה ביחוד , להיות גואלו ומנהיגו ומלכו שומר את הברית אשר כרת עם אבותיו , להנחותו בדד , להרכיבהו על במתי ארץ ולהאכילהו תנובות שדי . והלה המצות והחוקים והמשפטים והתורות גלה להם בדרך נסגב ונורא למען העריצם והקדישם להיות נכונים וקיימים להם ולזרעם לאחריהם לנצחי צור מהם ימין או שמאל כל ימי הארץ . ואף שכללו המצות והחקים הלא בכתב ולשון , בכל זאת לא ניתן בפירוש כי אם בקודת העשיה והשמירה , למען כוונתם והרחבת ביאורם והלימודים הנובעים ממקורם לא נתנו בכתב ולשון , כי אם נשארו תורה שבעל פה למסרם להתלמידים ולקבלם הים מפי הים להחזיק עליהם בחברת נבונים , לבארם ולפרשם להגדירם להרחיבם ולקדרם כפי צורך המקום והזמן . "

התורה

„ התורה שבכתב והתורה שבע"פ נמסרו שתיהם לעם ישראל למען שמרו והלכתו בכללי והפרטי אשר יקבלו ויקרבו בקרבנו בשמרו את דבר ה' ועשותו את מצותיו , תכם מלבד זה הן המצוות המעשיות בין העם הזה בספר ולוח נרשמות גם החלקיות הנלחיות המוסכלות והמקובלת , כי בעשיית המלוה נתעורר רוח החקירה לשאול אחרי כונתה , ונסתעף בכח הבחינה שואת לו למוד מוסכלי אשר אשר כל אדם תלוי בו , לו למוד מקובלי מקורות העתים הקדמונים ומהשתלשלות הסנות ע"י המסורעות , אשר אנודת היקי עם זה והלכתו המדיניית נקשרות בם . המצוות המעשיות הן לולאות חוברות יחד המעשה והחקירה והפעולה והדעה . המצוות המעשיות הן חוט הריעות ותקות הקבל , לעשותם לב אחד על התורה ועל העבודה , ויחבר יחד התלמיד והמורה השואל והמשיב להתוכח בחברה ולעורר רוחם על בחינת הלמודים הנרופים היולחים מהם . כן היה מלב כנסת ישראל נעוד היות לבבם שלם את ה' ואת תורתו , ובערה היתה עליהם יד האולת ורוח העקשות לשנות את דתם ולהחליף עוד ברע ועוד בחשך . "

„ אשרי עין ראתה תכונת תכי הדורות האלה , בשיתם על מכונם שלוים ושקטים בקהלתם , ונוי הרעיון , בידיעת הלמודים הנשגבים . הברית־האלהית והברית־החברה הן ברית אחת עליהם לעובתם ולומרם בכללי והפרטיי . שומר קיום אנודת הקבל עובד את האלהים , ועובד את האלהים הוא שומר קיום החברה . כי העבודה והתורה והמוסר והדרך ארץ (טוגענד פֿרפֿלכטונג) הין כלמו ענם אחד אשר לא יפרד . אלהים הבורא ומחיה את הכל , הוא גם מלך ומושל ומנהיג את האומה הואת נעלמו ובכבודו . המלך הרם והנשא הוא תיננו כריך אתומה ותיננו שואל מעמו דבר , כי אם את כל אשר יצלימהו וירבה עוצת קהלתו . וגם לא יכלה החברה לשאול מאת תנשיא דבר , כי אם את אשר נפקדו עליה בתורת מלכם ואלהיהם . העדה הואת היתה עדת ה' , עבודתה היתה עבודת ה' , תרומת העם היתה תרומת ה' . הלויים אשר נתפרנסו ממסת העם תכלו את לחם ה' , להם לא נתן חלק

ונחלה

ונחלה בארץ כי ה' הוא נחלתם . כל העדה כלה וכל עבודתיה בשלום ובמלחמה בעיר ובשדה היה קדוש לה' : ולזאת אמרו חז"ל : כל הדר בחוצה לארץ כאלו עובד עבודת אלילים , רצו בזה , שהדר חוץ לארץ נומן הבית ומקבל עליו עול מלכות המדינה אשר הוא דר בה וחוקותיה , הוא יגלה מכלל חברת ישראל אשר כל חקותיה המדיניות המה נכלל עבודת אלהים . "

" החוטא ועובר על לחת ממצות ה' אשר לא תעשינה הוא מורד במלכות ומחיר לנודת החברה ומרעיש הישהות אשר הדת נשענת עליהם בהמרות את פי המחוקק , המבדיל את אלהים חרף את כבוד המלך המושל על העדה הזאת , והמחלל את השבת נעץ במצוה גדולה והפיל לחת מלבני רחשי הפנה אשר לוקר והנלחת הקבל הזה נשענת עליה , כי ברית עולם ביני ובין בני ישראל אמר ה' אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש : לכן תפול עליו יד הסופט והכהו כדי רשעתו . לא על דבר המחשבה הזרה אשר בלב החוטא הזה נגד כבוד הבורא יתברך , ולא על דבר הכחשתו את מעשי בראשית , כי אם על דבר עשותו את הרע בקרב ישראל , ופרצו את נדר העדה הזאת התמוכה על שמירת המצות האלה ועל ירואת אלהיהם ומלכם למען תוסרם ותוסיפם כל הימים . למען בכל זאת היו הזקנים והשופטים מאוד מקונים בדין , ולא דנו דין נפשות כי אם בעדים והתראה ובחקירות ודרישות ואחרי המשפט היו מלינים את הדין שמא ילמוד עליו לחד זכות , כל כך יקרה בעיניהם נפש אחיהם , כל כך חסה תורתנו הקדושה על דם אדם , כבוד אלהים הוא לבל יקלה לחיך לעיניך , וקללת אלהים תלוי , שים לבך על זאת והשביע נפשך בשלחות ארצינו הקדושה השופעת חיים טובה ונרפה לבעליה . "

" אלה הדברים יניעו די לקח טוב לבוחרי דעת ותושיה ומהם ירלה כל משכיל את חסרון ידיעת התורים , שמפנת תורתינו להחרים ולנדות ולייסר נעוטים וזנייס את בעלי הדעות הנוטות מעל דרך פיקרי האמונה , וזכתן לנשיאי הברית—אלהים מקל חוללים לרדות בחנפים הסמה . מה מאוד רחקו

רחקו מענלות המנשים כדורש האור והמשפט כרעמו מערשל מקרת המחת , בחסנם לוקי נסוג לחור מדת לכוקי על דבר לחרי : שלין ביד נשיאי הברית-המלחים לייסר את בעלי הדעות הזרות , אם למעשה לא ישלחו ידיהם . המחת נלחם עם המחת , נגד הדבר אשר יצא מפי רדת המלחים , לא רמה יד השכל המלחיי ממעל לכותרו . בספק והדעה הזרה והנדויה לא כפילו לים מעדת ישראל ביד המובע , כי-אם המעשה אשר יעשה לים ביד רמה , וחרף כנוד מלחים מוסיע ישראל ומלכם , והזונות אשר יערו יסוד הדת הקדושה ויתירו את לגודת העדה ההיא , המה יביאו על הוקנים אשר בשער העיר , ועקרו ודרשו היטב , והיה אם התרו שני עדים נאמנים בעושה הרשעה הזאת , והוסירו לוחו בעוונו הגמור על זדונו , והוא יודע הזדון והעוגם וככל ואת לא שמע אליהם , ויוד לעיניהם , הרי הוא נועץ בפקודת מוסלו ופורץ גדר החברה , ועונש יענש כדי רשעתו . ובדרך הזה יקבלו לך גם דברי חכמנו ז"ל בגמרא : א' שנה קודם חורבן הבית בפקו דיבי נפשות , ולא רבים מדיני קנסות בפקו עם חרבן הבית . כי אחרי שבדם את הרגם נקרה לנודת חברתם ונפרלה גדרתם , ולא היה עוד העובר על אחת ממצות ה' בכלל פורץ גדר החברה , ולכן לא יכלו נשיאי החברה להעניבו ; ובמשפט ברית-המלחים לא יבוא גו בסיל ואוטא להתיסר , אין בידה לא שבט מוסר ולא מקל חובל , בי אם מקל נועם מורה דרך לשבים , אך רוח נשברה יבוא שעריה , ונפש מקנחמת על חטאיה תשקוד על הלקוחים לשמוע קוכחת מוסר ולקח טוב , למען תשיב דרכה ותטהר . "

„ ידעתי כי רבים ירימו קולם נגדי לאמור : הרוב דברים לא יענה , בחדשות הביע רוחך פיך , ואת מי אין כמו אלה ? ידענו כי חברת היהודים היתה נהוגה בממשלת וקנים (הירארכיה) בממשלת בהנים (טעהאקראטיה), וכל פקודות העם בנאמנו ובנוסו היו יוצאות מפיכל המלחים ע"י הבהנים , ידענו גם ידענו את מנב שעם אחת ממשלה כאלה אשר לא יגבר ממנה לעשות את כל אשר יומה — . אמנם לא כן ,

לחי ! אל תרעו , הזהרו מלקרות על ממשלת עם ישראל לחת מן הסמות הללה אשר לא תאותינה לה לפי מהותה : תכונת קהל ישראל בהיותה על מכונה היתה בארץ ואין דניה לה , קראו לה מכשלת משה על שם רשם העדה , כי זו שמה היאותה לה , להבדילה מיתר הממשלות ואל תקראו לה שם כשם לחת הממשלות אשר אינן דומות לה ואין להן ערך אליה . הימים חלפו והתכונה הזאת נאספה , ואך לפני האלהים נופה ויודע הכל גלוי וידוע , מתי ואיפה תקום תתחדש תכונת קהל מנשים שנית להיות במלא נכון ושלם כאשר היתה העדה הזאת . "

" כאשר יהיה רועה זונות ונואף אשה אשר לב לדעת נועם התהנה הגלתי מלויה בדבר , כן לא ידע ולא יבין המשכיל בחכמת המדינית ומשלה כאשר היא בימינו , את ממשלת עם ישראל כאשר היתה בעת ההיא , ממשלת המדינות בימינו היא מיוסדת על העלמה ורדוי העם ורב הרכוש ותחבולת המסחר , והדת האלהית נחשבת בעיניו כמקנ ורסן ביד המושל לרדות בם את המון העם , והכהנים בעיניו כעדת דבורים אשר ימצו את דבש הארץ , וכארבה אוכלת את חלבה . ולמען לא תסכיל עצו לדמות ממשלת עדת ישראל לאחת הממשלות האלה , הצינותי לפניך תבניתה כאשר היתה עם כל מהותה ואיכותה , חקור חוון ודע כי כרחוק מזרח ממערב רחקו דרכיה מכל דרכי ממשלות זולתה ואם בעין שכל תוסיף ותביט , תראה מחזה אלהים במקום אשר תראה עין זולתך תבן דומם . "

" אפס הדת הגלולה הזאת לא עמדה דורות רבות בתכונתה הראשונה , בימי שמואל הנביא קם העם ויתקבצו כל זקניו על שמואל לאמור : הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך עתה שימה לנו מלך לשפטנו . מיום ההוא החלה תמות בית ישראל להנקע עדי נהרסה ואהי מעי מפלה . העם הריע את לבבו לבקש מלך בשר ודם לשפטנו , ואת מסכת אדון בני הכהנים אשר נתנו את מנחת ה' ואשר שכבו את הנשים הצבאות פתח אהל מועד , גם מסכת רוח קנאה אשר עבר עליהם ברותם את יקר מלכי הגוים אשר סביבותם , כדבר הכתוב : שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים . הנביא אשר הרע בעיניו הדבר מאד , אמר להם את משפט המלך למען הורות

הורות להם את העול הגדול אשר ישימו על שכמם / ואיך יוצאו
ביום ההוא מלפני מלכם אשר בחרו להם וה' לא יענה : אבל
העם מאנו שמוע את קולו ויאמרו : לא כי את מלך יהיה עלינו :
ויעז כן הנביא ויאמר להם מלך : בזאת נקח חוט עדותם
ומגודתם נקרעה : נפרדה נרית־פלהים מנרית־החברה
ותעמודנה זו לעומת זו בשתי תחיות נלות / והחתת משגת את
נבול ריטותה : למנס כל עוד היותם תרוים על לדמתם ומלכם
אשר ברשתם היה מחת שנטיהם / החזיקו בנדק ולא נקפרדה
החבילה ע"פ כולה : ואפס באחרית הימים לחרי אשר עברו
עליהם קורות רנות כעמים תחת ממשלת מלך לדיק וירח
אלהים / ופעמים תחת ממשלת מלך אשר עשה הרע בעיני
ה' / נפל העם בשבי ויהי למס עובד למלכות ורב / ולו נפרצו
גדרי עדתו ויהי לזעוה : עבודת האלהים נשתרה בידיהם
כברזשונה אחרי]ת תורת משה / ועבודת החברה נתונה תחת
יד מלכות רומי : ותהיינה שתי העבודות האלה המתנגדות
במהותן לעמל ובעם רב בין העם / לפעמים פשטו על שתי
סעיפים ולא ידעו מה לעשות / דברי מי ישמעו / וחפץ מי
ימלוו / כי פעם נעלה פקודת הקיסר מלות אלהים / ופעם
שתרה מלות אלהים לשמוע דברי הקיסר : לכן בפקוד הקיסר
לקח לו את העם אשר שם על הארץ / והחכמים שואלים : האם
לא נחטא לאלהים בעבודה זו ? השיב אחד מן התלמידים :
תנו אל הקיסר את דבר הקיסר ולאלהים את דבר אלהים :
רעה דוה / קבלו עליכם בהכנה את עול מלכות שניהם / עשו
כל מה שבידכם לעשות למען שמור מלות אלהים והפק רצון
הקיסר : גם היום מגיד משנה אני לך / זרע יעקב ! גם זאת
עלתי היעולה לך / שמור פי מלך אשר תשב תחת שבעו /
שמור את פקודותיו / ואל הפרוש עלמך מנמוסיות המדינה
אשר נתת לגור בה : אבן אל תטוש תורת אלוהיך / ומדת
זקניך אל תרף ידך : שמעו לי / בני ישראל ! היו לאנשים
והתחזקתם לקבל עליכם עול מלכות אלהים ומלך / ידעתי כי
אבדקם טובות ומניות רנות במדינות העמים על דבר אם דרכיכם
עם אלהיכם ושמירת דתו / כמו שידעתי שיכבד עליכם עול
המלוה בזמן הזה בהיותכם על אדמת זרים בפי השתנות המקומות

והעתות

והעתות ; לבל נכל ולא סבלו את המשא הכבד הזה / ומכתם שחדו בעדכם ולא ימס לבבכם לסור מן הדרך הזה ימין או שמאל ·
עמדו כגבורי חיל ויעבור עליכם מה / ודעו כי מלהים היקה זאת / כאשר חזה עליכם נביאכם · "

" פליאדה ממני דעת / איך ילדיך לוים ישראל את דרכו את נתם לבבו ישלח אחרי ניון את דת אבותיו · אמת /
נתן לנו הרשות לדרוש אחרי כונת המלות ולחקור אחרי יסודתם /
ובמקום אשר נסתה התורה טעם החקה / יכלנו להעמידו על טעם התלוי בזמן ובמקום / ואפשר שתחלפה המלוה הזאת בהחלף העת והמקום / בהיות ספק הל לגלות לנו את רזונו בהאיר את עינינו ובגלות את אזנינו בחופן נגגד מעל כל ספק /
כמו שגלה את רזונו בגלוי ובקול בעת ההיא ; לבל כל זמן שלא נעשה זאת לא נתרה הרזועה / והגות לבנו לא תועיל לנו
מאומה להחלילנו מן הדת הזאת · הן הנה שמה ירחת מלהים גבול בין מסגלי החקירה והמעשה לאמור : עלוד תשב ! עד פה תבא ! ואיש בר לבב ישמור את רגלין מבלי הסיגו ממקומו /
כן יעצטון מרחוקים · בן אדם ! הנה אנכי קורא עליך שנית את רוח דברי : קשרה עין בשר מהביט אל קצה מפעלות אל /
מי אכס ויודע פשר דבר / ומי גבר ירהב בנפשו עוז לאמור :
בחקי אל מספרי החכמה ובחקר בינה התהלכתי / רחיתי חיזה הדרך ישכון אור / והגד מעלומות נחיבות אל ידעתי ? — אם במשפט אלך בשר ודם וחקי אלכותו נאספתי לבלתי שנות דבר מעמי / וכל דבר שבמין לריך מנין לחר להתירו / אף כי בדברים נשגבים ואלהיים ? — המלות הקלויות בארץ ובמקדש פסקו עם בעול הארץ והמקדש / אבל מלוות הנוהגות בכל מקום ובכל זמן קדושים המה לכם / ורע ישראל ! לא תתעמרו בם ולא תסורו מהם / עד כי ירצה האלהים להאיר עיניכם /
ולהגריף את לבבכם וללמדכם דעת את הדרך אשר תלכון /
בהקר את התורה בחופן נגגד מעל כל ספק / כמו שהיה במעמד הנורא בעת אסרה על נפשותיכם · "

" ואתם אחים אהובים בעלי הדת החדשה ! מדוע ירע בעיניכם בית ישראל בלכתו בתם לבבו את דרך אלהיו ? הלא

דבר משיחכם נפה מלך לאמור : לא נחתי לבטל את דברי קורת
רוחה כי אם להחזיק אותה . ואיך תחשבו אותנו מוריס
מחנרתכם בתיקון המדינה וטובת הכלל על דבר שמרנו את
המצוות אשר נתן לנו אלהים ע"י משה ? — הה , אחי ! אם
לא תרצו להשפיע מעוד תרצכם וכבודכם עלינו עד כי נסור
מלבנו את דת אבותינו , לריק הוחלנו על הטוב אשר תגו
חכמיכם פֵּאן דאהם וריעינו להנחיל לנו בתרצכם , כי תמורת דת
אבותינו לא נחפוץ עוכתכם , טובה היא לנו מכל עושר וכל
כבוד , בקדון אלהים היא בידינו לא נשלוח בה יד , עד כי
ירצה לנקשה בידינו , ועוד לנו לסבול את כל התלאה אשר
מלאנו עד היום מלהפריק מעלינו עול הדת אשר נולדנו וגדלנו
בו , כי כן יסדו עלינו החכמים : הנולד בדת הוא חייב
לקימה ולא יפרד ממנה בחייו ובמותו , ומה דאסר רחמנא
חנן לא סרינן . ואין בידינו לזוז ממנה , אבל ואת היא
בידינו ובאחריתינו לאהוב אחכם בתם לבבנו אהבת אחים , ולבקש
מאתכם להקל מעלינו משאכם ועריכם אשר שמתם על שכמנו ,
להחיות אותנו כאחד האדם המסתופף בצלכם , הורו לנו דרך
ואנו נדע יד להעיד את מעללנו ואל תפריעו אותנו מתת חלקנו
עמכם לעובת תרצכם ולטובת נפשנו , כי זאת תורת האדם . "

יתר התולדה בדפים הבאים .

תולדות הזמן .

הרופא המפואר החכם הפילוסוף במוה"ר **מרדכי** נ"י בברלין
המכונה האפראשה **הערץ** מצא חן בעיני ארוננו
המלך יר"ח ויעשהו פראפעסר דער פהילאזאפיהע , אחרי אשר
כבר עשהו מורה לבניו בני המלך יר"ח בחכמת הטבע המעשית
(עקספעריאשענטאל פהיזיק) , ימן יצא שמו לכבוד ולתפארת
בין העמים בחכמות האלה .